

BS/113/2011

POLACY O RAPORCIE KOMISJI
MILLERA I PRZYCZYNACH
KATASTROFY PREZYDENCKIEGO
SAMOLOTU POD SMOLEŃSKIEM

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
13 stycznia 2011 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Czas, który upłynął od publikacji raportu komisji powołanej do zbadania przyczyn katastrofy prezydenckiego samolotu pod Smoleńskiem, działającej pod przewodnictwem ministra Jerzego Millera, możliwość zapoznania się z materiałami opublikowanymi przez tę komisję pozwoliły szerzej zbadać poglądy Polaków w tej sprawie. W jednym z naszych ostatnich sondaży¹ zapytaliśmy ankietowanych, jaka wersja wydarzeń i jakie przyczyny rozbicia prezydenckiego samolotu wydają im się najbardziej prawdopodobne. Interesowały nas także opinie na temat działań podejmowanych przez rząd w tej sprawie oraz oceny współpracy ze stroną rosyjską.

OPINIE O RAPORCIE MILLERA

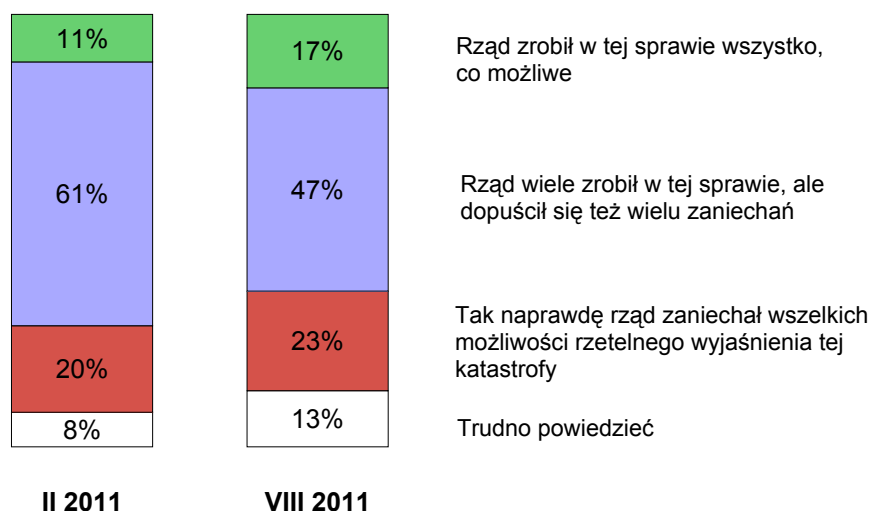
Zdaniem prawie połowy Polaków rząd wiele zrobił, by wyjaśnić przyczyny katastrofy pod Smoleńskiem, ale też dopuścił się wielu zaniechań (47%). Blisko jedna czwarta ankietowanych jest jeszcze bardziej krytyczna i uważa, że rząd zaniechał wszelkich możliwości jej wyjaśnienia (23%). Tylko 17% jest przekonanych, że urzędujący gabinet zrobił w tej sprawie wszystko, co było możliwe. Zdania w tej kwestii nie ma 13% badanych.

W porównaniu z ocenami z lutego br., spadł odsetek osób przekonanych o zaniechaniach rządu, natomiast wzrosła liczba tych, którzy uważają, że rząd zrobił w tej sprawie wszystko, oraz – choć w mniejszym stopniu – tych, którzy sądzą, że całkowicie zaniechał rzetelnego wyjaśnienia tej sprawy.

---

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (255) przeprowadzono w dniach 18 – 24 sierpnia 2011 roku na liczącej 1051 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

RYS. 1. JAK OCENIA PAN(I) DOTYCZĄCZASOWE DZIAŁANIA POLSKIEGO RZĄDU W SPRAWIE WYJAŚNIENIA PRZYCZYŃ I OKOLICZNOŚCI KATASTROFY POD SMOLEŃSKIEM?

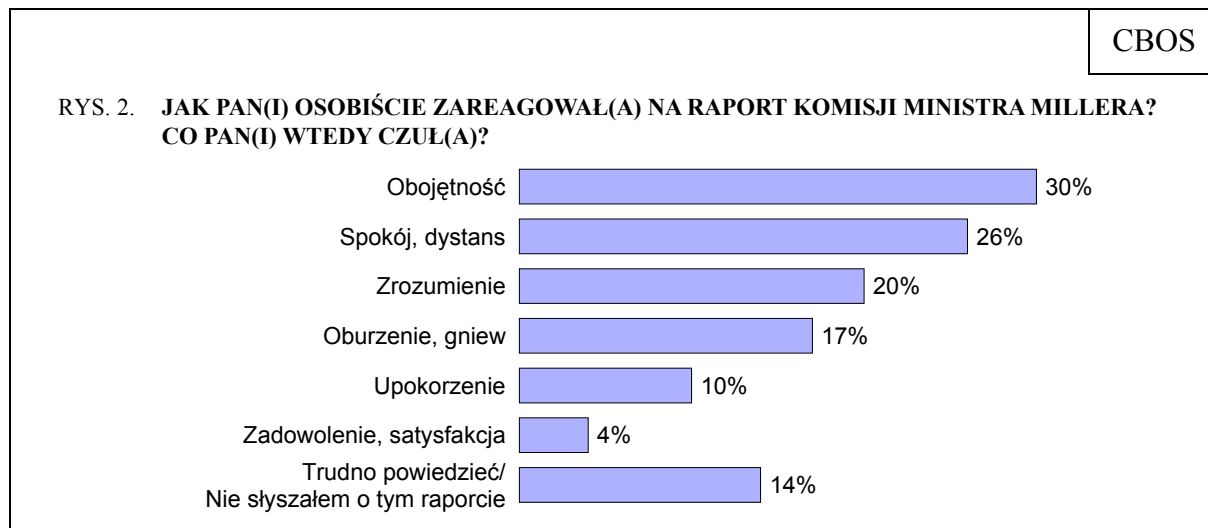

W dużym stopniu opinie na ten temat są uwarunkowane sympatiami politycznymi, nie zmienia to jednak ogólnego wydzwieku ocen. Nawet w elektoracie PO tylko jedna trzecia badanych (34%) w pełni docenia działania rządu, natomiast ponad połowa (55%) jest zdania że rząd co prawda zrobił wiele, ale też wiele zaniechał. Oceny zwolenników PiS są jeszcze bardziej krytyczne – większość (62%) jest zdania, że rząd Donalda Tuska przez zaniechanie zaprzepaścił możliwości rzetelnego wyjaśnienia tej katastrofy.

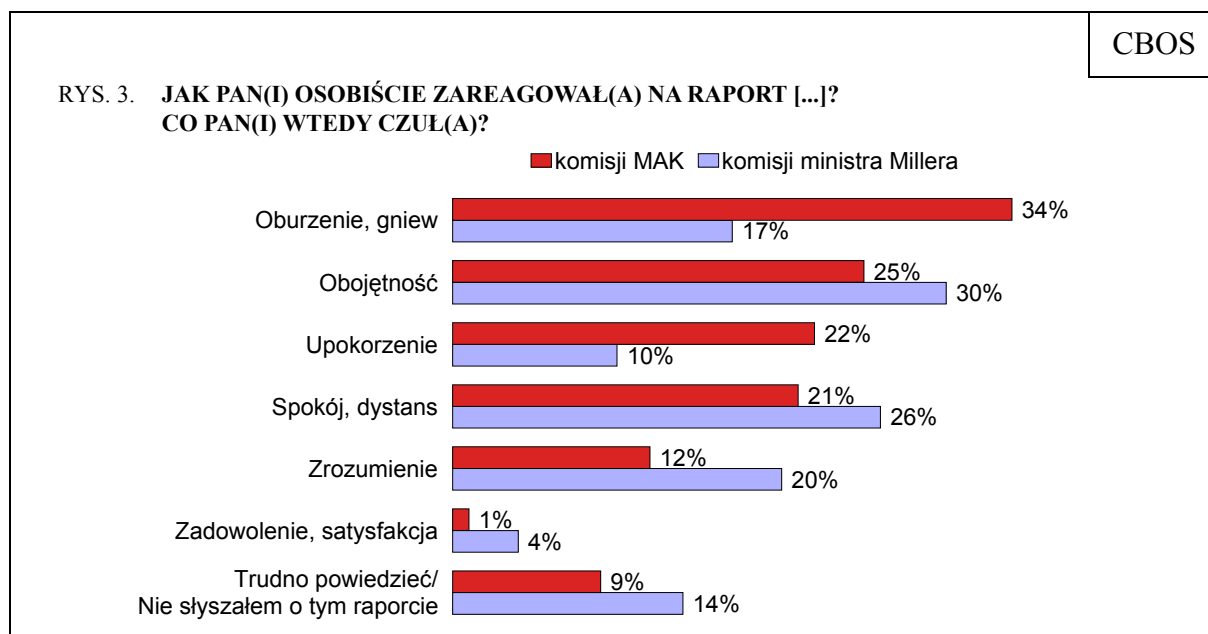
Tabela 1

Potencjalne elektoraty	Jak ocenia Pan(i) dotychczasowe działania polskiego rządu w sprawie wyjaśnienia przyczyn i okoliczności katastrofy pod Smoleńskiem?			
	Rząd zrobił w tej sprawie wszystko, co możliwe	Rząd wiele zrobił w tej sprawie, ale dopuścił się też wielu zaniechań	Tak naprawdę rząd zaniechał wszelkich możliwości rzetelnego wyjaśnienia tej katastrofy	Trudno powiedzieć
	w procentach			
PO	34	55	4	7
SLD	27	49	13	11
PSL	22	54	20	3
PiS	7	28	62	3
Niezdecydowani	11	43	23	23
Niezamierzający głosować	12	49	23	17

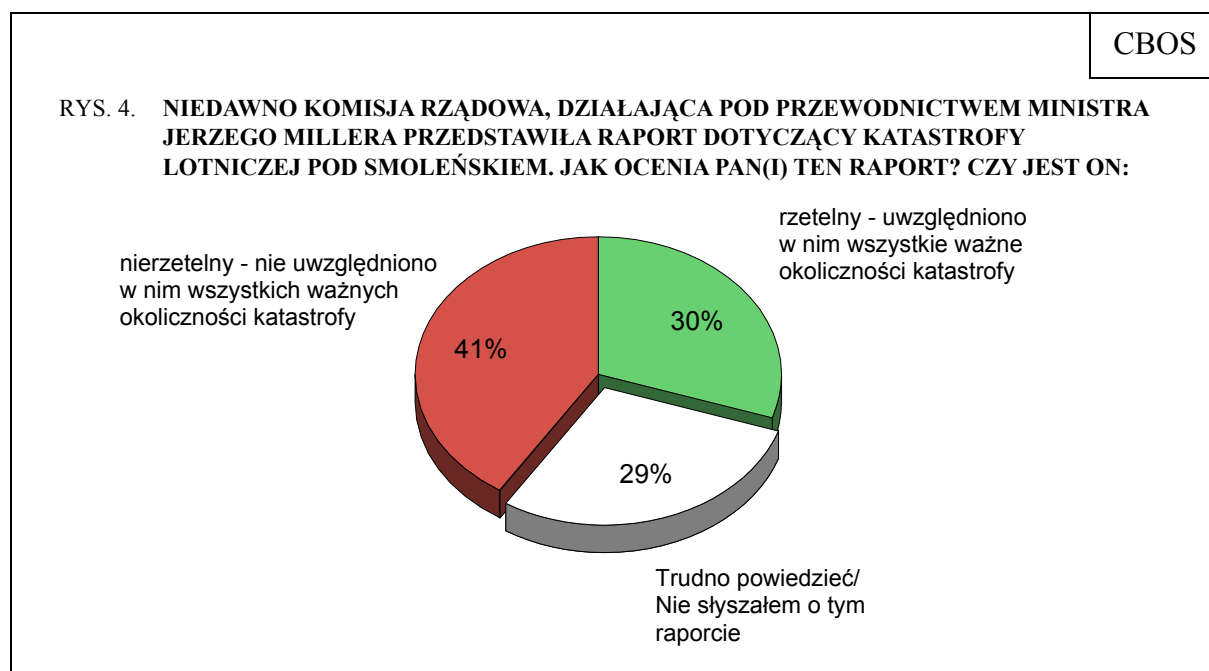
Długo oczekiwany raport komisji ministra Jerzego Millera Polacy przyjęli ze spokojem, choć bez większego entuzjazmu. Na jego pojawienie się zareagowali – według własnych deklaracji – ze zrozumieniem (20%), dystansem (26%), ale przede wszystkim z obojętnością (30%). Byli również tacy, którzy przyjęli go z oburzeniem i gniewem (17%) a nawet poczuciem upokorzenia (10%).

W porównaniu z deklaracjami dotyczącymi raportu rosyjskiej komisji MAK, którego wyjaśnienia i konkluzje wywołały głównie uczucia negatywne – oburzenie i gniew (34%) oraz upokorzenie (22%), ustalenia polskiej komisji zostały przyjęte dużo spokojniej i ze zrozumieniem. Warto jednocześnie zauważyć, że między lutym a sierpniem wzrosła obojętność wobec tej sprawy.

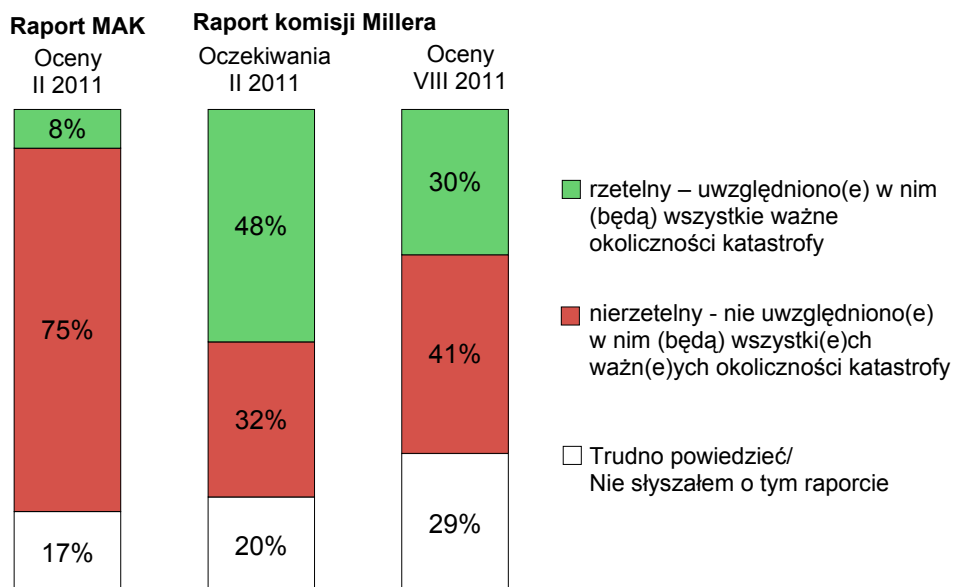
Opinie na temat raportu ministra Millera są podzielone. Większa część ankietowanych odnosi się do jego ustaleń krytycznie, dwie piąte (41%) uważa, że jest nierzetelny i nie uwzględnia wszystkich ważnych okoliczności katastrofy, natomiast niespełna jedna trzecia uznaje go za rzetelny (30%). Podobny odsetek nie ma zdania na ten temat lub w ogóle nie słyszało o tym raporcie (29%).

Przypomnijmy, jak wyglądały oceny raportu rosyjskiej komisji MAK oraz oczekiwania wobec raportu komisji Millera.

W lutym trzy czwarte Polaków uznało raport MAK za nierzetelny, a prawie połowa spodziewała się rzetelnych wyników pracy komisji Jerzego Millera. Jednocześnie jedna trzecia badanych z góry zakładała, że raport rządowej komisji ich nie zadowoli. To negatywne nastawienie nie zostało przewyżczone – także dla wielu nieuprzedzonych raport komisji Millera okazał się rozczarowaniem. Po publikacji, już tylko niespełna jedna trzecia respondentów uznała, że raport uwzględnia wszystkie okoliczności i wyczerpująco analizuje dowody w tej sprawie, natomiast dwie piąte powątpiewa w jego rzetelność.

RYS. 5. OCENY RAPORTÓW KOMISJI USTALAJĄCYCH OKOLICZNOŚCI KATASTROFY POD SMOLEŃSKIEM:

Można podejrzewać, że niezbyt czytelne konkluzje i z natury rzeczy trudny i techniczny charakter raportu stanowiły barierę dla przeciętnych odbiorców – szczególnie dla osób gorzej wykształconych okazał się on trudny do zrozumienia i zaakceptowania. Blisko połowa badanych z wyższym wykształceniem ocenia go pozytywnie, natomiast osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym i podstawowym chętniej dają wiarę innym wyjaśnieniom i częściej uznają go za nierzetelny.

Tabela 2

Wykształcenie	Niedawno komisja rządowa, działająca pod przewodnictwem ministra Jerzego Millera przedstawiła raport dotyczący katastrofy lotniczej pod Smoleńskiem. Jak ocenia Pan(i) ten raport? Czy jest on:		
	rzetelny – uwzględniono w nim wszystkie ważne okoliczności katastrofy	nierzetelny – nie uwzględniono w nim wszystkie ważne okoliczności katastrofy	Trudno powiedzieć/ Nie słyszałem(a)m o tym raporcie
	w procentach		
Podstawowe	17	47	35
Zasadnicze zawodowe	26	53	22
Średnie	33	39	29
Wyższe	46	24	30

Oceny raportu komisji Millera są przede wszystkim uwarunkowane politycznie – ponad połowa zwolenników rządu uważa, że raport ten jest rzetelny (52%), natomiast zdecydowana większość jego przeciwników jest wobec niego krytyczna (68%). Wśród nastawionych obojętnie wobec rządzącego gabinetu przeważa ocena negatywna.

Tabela 3

Stosunek do rządu	Niedawno komisja rządowa, działająca pod przewodnictwem ministra Jerzego Millera przedstawiła raport dotyczący katastrofy lotniczej pod Smoleńskiem. Jak ocenia Pan(i) ten raport? Czy jest on:		
	rzetelny – uwzględniono w nim wszystkie ważne okoliczności katastrofy	nierzetelny – nie uwzględniono w nim wszystkie ważne okoliczności katastrofy	Trudno powiedzieć/ Nie słyszałem(a)m o tym raporcie
	w procentach		
Zwolennicy	52	23	25
Obojętni	20	41	39
Przeciwnicy	12	68	20
Trudno powiedzieć	23	22	56

Jeśli chodzi o deklarowane poglądy polityczne, to respondenci utożsamiający się z lewicą częściej uznają raport za rzetelny niż nierzetelny (44% wobec 33%), natomiast odwrotnie układają się oceny wśród prawicowego i centrowego elektoratu – większa część jest wobec niego krytyczna, mniejsza ma o nim dobre zdania (odpowiednio 43% wobec 34% i 42% wobec 28%).

Tabela 4

Deklarowane poglądy polityczne	Niedawno komisja rządowa, działająca pod przewodnictwem ministra Jerzego Millera przedstawiła raport dotyczący katastrofy lotniczej pod Smoleńskiem. Jak ocenia Pan(i) ten raport? Czy jest on:		
	rzetelny – uwzględniono w nim wszystkie ważne okoliczności katastrofy	nierzetelny – nie uwzględniono w nim wszystkie ważne okoliczności katastrofy	Trudno powiedzieć/ Nie słyszałem(a)m o tym raporcie
	w procentach		
Lewica	44	33	23
Centrum	28	42	30
Prawica	34	43	22
Trudno powiedzieć	17	41	42

W elektoratach partyjnych o rzetelności raportu są przekonani przede wszystkim wyborcy PO – (61%, wobec 20% opinii negatywnych). Opinie pozytywne przeważają także w elektoracie PSL (odpowiednio 44% wobec 29%), natomiast wśród zwolenników SLD głosy uznające raport za rzetelny równoważą się z opiniami krytycznymi (odpowiednio 39% do 38%). Z kolei w elektoracie PiS dominuje nastawienie negatywne – zdecydowana większość (70%) uważa, że jest on nierzetelny. Wiarygodność raportu częściej podważa także

tw. milcząca większość, czyli osoby, które obecnie nie mają sprecyzowanych sympatii partyjnych oraz ci, którzy odrzucają udział w procedurze demokratycznych wyborów. Jednak obie te grupy częściej nie potrafią ustosunkować się do raportu, niż są skłonne zarzucać mu nierzetelność.

Tabela 5

Potencjalne elektoraty	Niedawno komisja rządowa, działająca pod przewodnictwem ministra Jerzego Millera przedstawiła raport dotyczący katastrofy lotniczej pod Smoleńskiem. Jak ocenia Pan(i) ten raport? Czy jest on:		
	rzetelny – uwzględniono w nim wszystkie ważne okoliczności katastrofy	nierzetelny – nie uwzględniono w nim wszystkie ważne okoliczności katastrofy	Trudno powiedzieć/ Nie słyszałem(a)m o tym raporcie
	w procentach		
PO	61	20	20
SLD	44	29	28
PSL	39	38	23
PiS	15	70	15
Niezdecydowani	21	43	36
Niezamierzający głosować	20	44	36

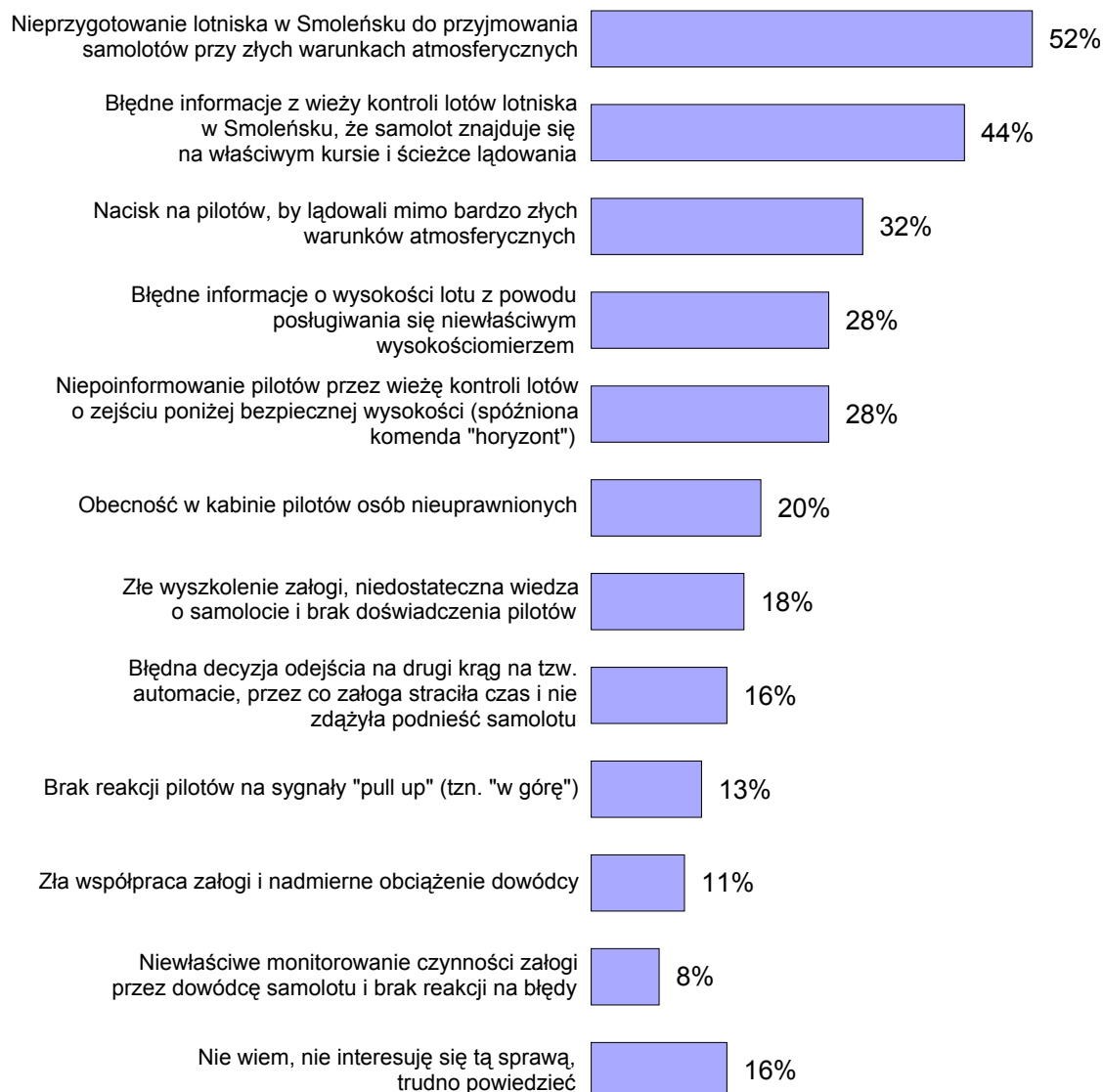
POLACY O PRZYCZYNACH KATASTROFY POD SMOLEŃSKIEM

Co z wyjaśnień dotyczących przyczyn katastrofy utrwaliło się w świadomości społecznej? W co Polacy uwierzyli? Zapytaliśmy ankietowanych o ich interpretację przyczyn katastrofy prezydenckiego samolotu.

Respondenci najczęściej wskazują na takie przyczyny katastrofy, które w mniejszym lub większym stopniu obciążają stronę rosyjską.

Ponad połowa ankietowanych (52%) uważa, że zawinił zły stan lotniska w Smoleńsku, jego nieprzygotowanie do przyjmowania samolotów przy złych warunkach atmosferycznych. Trzeba zaznaczyć, że tylko pozornie jest to przyczyna obciążająca wyłącznie stronę rosyjską. Polscy dyplomaci w Rosji kilka miesięcy przed katastrofą informowali swoich przełożonych o stanie lotniska w Smoleńsku i o tym, że nie daje ono gwarancji bezpiecznego wykorzystywania.

RYS. 6. RAPORT KOMISJI MILLERA WYMIENIA KILKA CZYNNIKÓW I OKOLICZNOŚCI, KTÓRE DOPROWADZIŁY DO KATASTROFY PREZYDENCKIEGO SAMOLOTU POD SMOLEŃSKIEM. PROSZĘ POWIEDZIEĆ, JAKIE BYŁY, PANA(I) ZDANIEM, NAJWAŻNIEJSZE PRZYCZYNY TEJ KATASTROFY? PROSZĘ WSKAZAĆ MAKSYMALNIE CZTERY PRZYCZYNY

Przeszło jedna czwarta badanych (44%) uważa, że do katastrofy przyczyniły się błędne informacje z wieży kontroli lotów kierowane do pilota o tym, że samolot znajduje się na właściwym kursie i ścieżce lądowania. Jedna trzecia (32%) uznaje, że główną przyczyną był nacisk na pilotów, by wylądowali mimo istniejących warunków atmosferycznych. Jedna czwarta (28%) sądzi, że powodem było błędne odczytanie informacji o wysokości lotu

z niewłaściwego, radiowego wysokościomierza, mierzącego wysokość od poziomu gruntu, a nie barycznego, informującego o wysokości nad poziomem morza. Taki sam odsetek (28%) jest zdania, że mógł na nią wpłynąć fakt niepoinformowania pilotów przez wieżę kontroli lotów o zejściu poniżej bezpiecznej wysokości i zbyt późno wydana komenda „horyzont”. Jedna piąta (20%) uważa, że do katastrofy przyczyniła się obecność w kabinie pilotów osób nieuprawnionych, które – szczególnie w momencie lądowania – nie powinny tam przebywać. Nieco mniejszy odsetek powód widzi w złym wyszkoleniu załogi, niedostatecznej wiedzy o samolocie i braku doświadczenia pilotów (18%), a także wynikającej stąd błędnej decyzji jaką było odejście na drugi krąg na tzw. automacie, przez co załozie zabrakło czasu, by poderwać maszynę (16%). Relatywnie najrzadziej badani wskazywali te czynniki, które można interpretować jako inne błędy załogi – brak reakcji na komendę „pull up” (13%), niewłaściwe monitorowanie czynności załogi przez dowódcę samolotu (8%), czy ogólnie nadmierne obciążenie dowódcy i zła współpraca załogi (11%).

Wyborcy wszystkich partii politycznych za najważniejszą przyczynę katastrofy uważają nieprzygotowanie lotniska w Smoleńsku oraz błędne informacje płynące z wieży. Można jednak zauważyć różnice interpretacyjne między elektoratami poszczególnych partii. Zwolennicy PO i SLD w dużo większym stopniu przyczyn katastrofy upatrują w presji, jaką na pilotów wywierali ich zwierzchnicy, by wylądowali mimo bardzo złych warunków atmosferycznych (PO – 43%, SLD – 36%). Wyborcy PiS sądząc zapewne, że takich nacisków nie było, wyraźnie lekceważą ten czynnik (17%), natomiast częściej niż inni są zdania, że do katastrofy przyczyniło się niepoinformowanie pilotów przez wieżę o zejściu poniżej bezpiecznej wysokości i spóźniona komenda „horyzont”.

Tabela 6

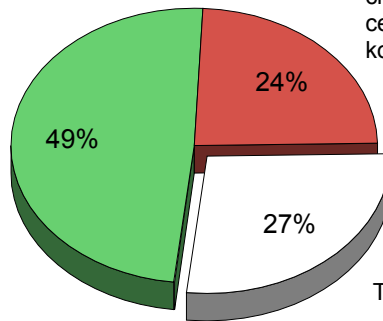
Raport komisji Millera wymienia kilka czynników i okoliczności, które doprowadziły do katastrofy prezydenckiego samolotu pod Smoleńskiem. Proszę powiedzieć, jakie były, Pana(i) zdaniem, najważniejsze przyczyny tej katastrofy? Proszę wskazać maksymalnie cztery przyczyny	Potencjalne elektoraty				Trudno powiedzieć	Niegłosujący
	PO	PSL	PiS	SLD		
	w procentach					
Błędne informacje o wysokości lotu z powodu posługiwania się niewłaściwym wysokościomierzem	29	22	35	32	26	25
Zła współpraca załogi i nadmierne obciążenie dowódcy	15	14	4	15	10	11
Nacisk na pilotów, by lądowali mimo bardzo złych warunków atmosferycznych	43	23	17	36	27	32
Błędne informacje z wieży kontroli lotów lotniska w Smoleńsku, że samolot znajduje się na właściwym kursie i ścieżce lądowania	40	53	68	50	38	41
Brak reakcji pilotów na sygnały „pull up” (tzn. „w górę”)	24	14	4	18	6	12
Błędna decyzja odejścia na drugi krąg na tzw. automacie, przez co załoga straciła czas i nie zdążyła podnieść samolotu	21	13	17	6	18	15
Nie poinformowanie pilotów przez wieżę kontroli lotów o zejściu poniżej bezpiecznej wysokości (spóźniona komenda „horyzont”)	25	31	43	32	25	27
Złe wykształcenie załogi, niedostateczna wiedza o samolocie i brak doświadczenia Pilotów	28	26	11	21	16	14
Niewłaściwe monitorowanie czynności załogi przez dowódcę samolotu i brak reakcji na błędy	10	11	8	6	8	6
Nieprzygotowanie lotniska w Smoleńsku do przyjmowania samolotów przy złych warunkach atmosferycznych	52	60	66	63	54	47
Obecność w kabinie pilotów osób nieuprawnionych	33	12	8	32	13	19
Nie wiem, nie interesuję się tą sprawą, trudno powiedzieć	7	6	9	6	23	21

OPINIE O ROZBIĘŻNOŚCIACH W RAPORTACH

Połowa badanych (49%) jest przekonana, że piloci schodząc nad lotnisko nie podjęli jeszcze decyzji, by lądować, ale chcieli ustalić, czy są warunki do lądowania. Mniejszość (24%) podziela opinię wyrażoną w raporcie MAK, że polscy piloci byli zdecydowani, by lądować i chcieli to zrobić za wszelką cenę.

RYS. 7. CZY WEDŁUG PANA(I) OPINI, W ŚWIELE TEGO, CO PAN(I) WIE, PILOCI PREZYDENCKIEGO TUPOLEWA:

chcieli zejść na tzw. wysokość decyzyjną, by ustalić czy są warunki do lądowania, ale zesli zbyt nisko i pomimo próby nie udało im się ponownie wznieść - jak twierdzi komisja ministra Millera

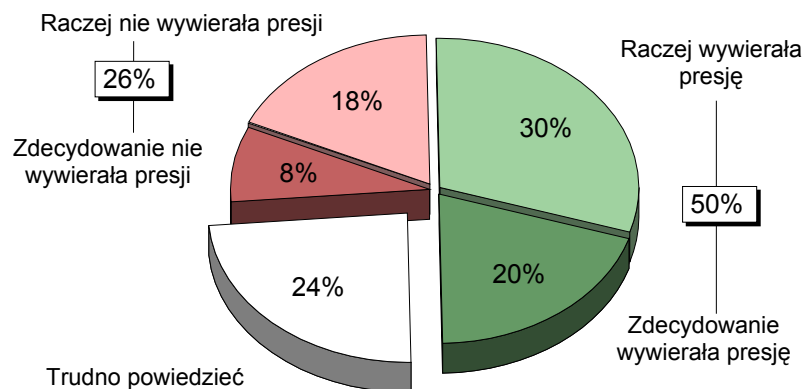

chcieli wylądować za wszelką cenę - jak twierdzi rosyjska komisja MAK

Trudno powiedzieć

O tym, że obecność w kabinie pilotów ich przełożonego generała Andrzeja Błasika wywierała bezpośrednią presję na pilotów, by zachowali się zgodnie z oczekiwaniami najważniejszego pasażera i wylądowali w Smoleńsku, jest przekonana połowa ankietowanych (50%). Mniejszy odsetek (26%) uważa, że fakt obecności dowódcy w kabinie pilotów nie wywierał na nich presji.

RYS. 8. A CZY, PANA(I) ZDANIEM, OBECNOŚĆ W KABINIE PILOTÓW PODCZAS LĄDOWANIA DOWÓDCY LOTNICTWA, A ZRAZEM PRZEŁOŻONEGO GEN. ANDRZEJA BŁASIKA WYWIERAŁA BEZPOŚREDNIĄ PRESJĘ PSYCHOLOGICZNĄ NA PILOTÓW, BY WYLĄDOWALI CZY TEŻ NIE?

Raczej nie wywierała presji

26%

Zdecydowanie nie wywierała presji

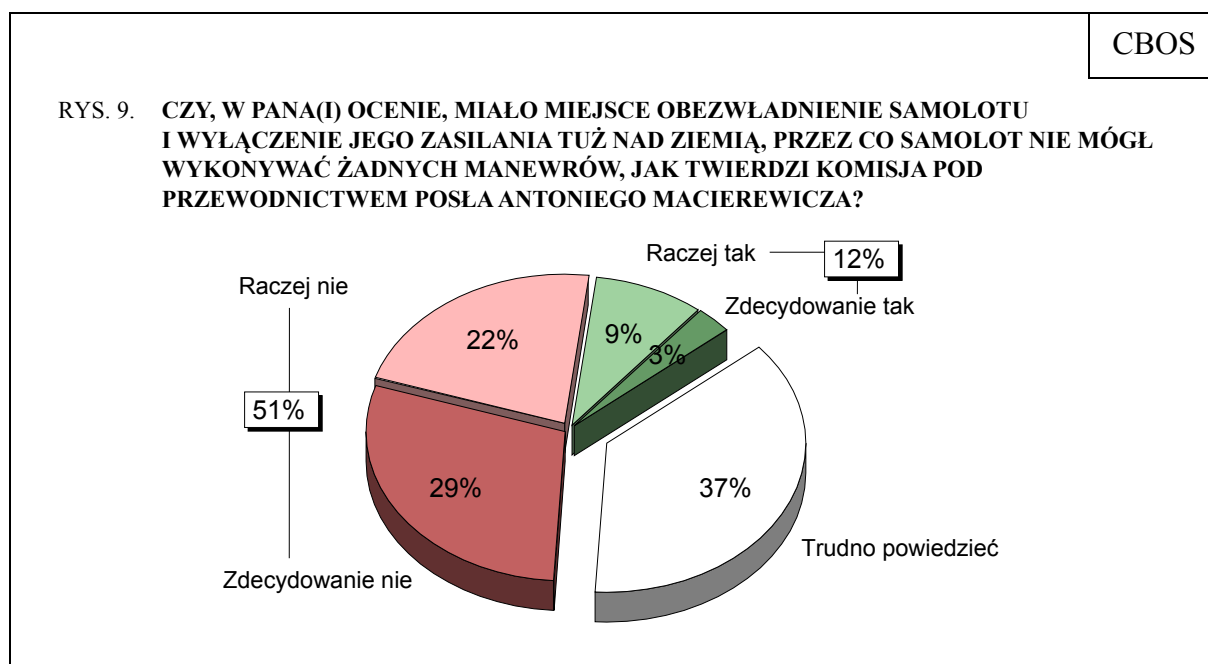
Raczej wywierała presję

50%

Zdecydowanie wywierała presję

Trudno powiedzieć

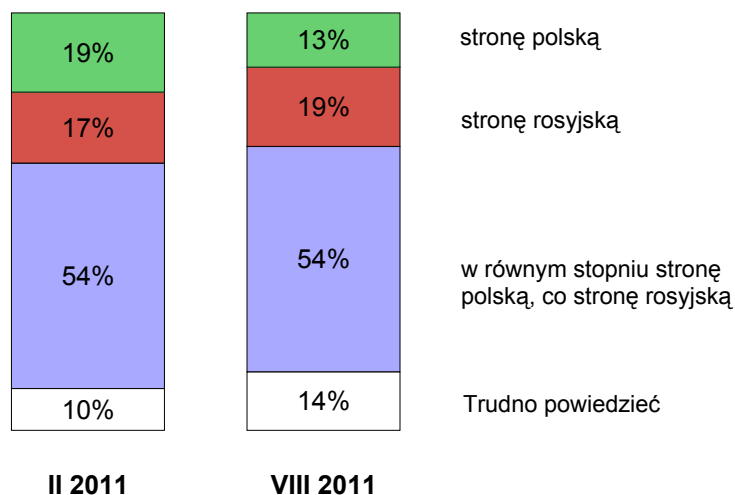
Krytyczny stosunek do raportu komisji Millera nie oznacza jednak, że Polacy dają wiarę innym wyjaśnieniom, np. parlamentarnej komisji Antoniego Macierewicza, według której samolot prezydencki na kilka metrów nad ziemią został pozbawiony zasilania, czyli – jak to wyraził przewodniczący komisji – został „obezwładniony”, przez co nie mógł wykonywać żadnych manewrów i zderzył się z ziemią. Tego rodzaju pogląd podziela tylko 12% ankietowanych, ponad połowa (51%) jest przekonana, że do niczego takiego nie doszło, prawie dwie piąte nie ma w tej sprawie jednoznacznej opinii (37%).

OPINIE O DZIAŁANIACH STRONY ROSYJSKIEJ

Ponad połowa ankietowanych (54%) jest zdania, że odpowiedzialność za to, że w Smoleńsku doszło do tragicznej katastrofy, w której zginął polski prezydent oraz towarzyszące mu osoby ponosi zarówno strona polska, jak i rosyjska. Opinie respondentów na ten temat nie zmieniły się od lutego, choć obecnie trochę inaczej rozkładają się akcenty. Po opublikowaniu raportu ministra Millera nieco większy odsetek badanych winą za katastrofę obciąża stronę rosyjską (19%) niż stronę polską (13%). Pięć miesięcy temu odsetki te były zbliżone (z lekkim wskazaniem na winę strony polskiej).

RYS. 10. CZY W ŚWIEITLE TEGO, CO JUŻ WIADOMO O OKOLICZNOŚCIACH KATASTROFY POD SMOLEŃSKIEM, PANA(I) ZDANIEM, ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA KATASTROFĘ W WIĘKSZYM STOPNIU OBCIĄŻA:

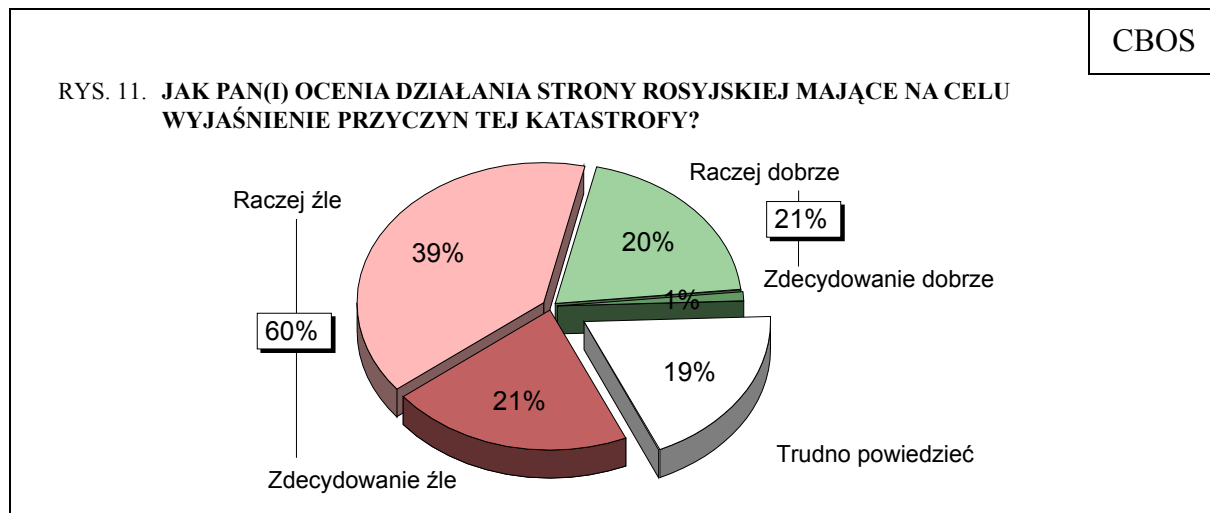

Wyborcy wszystkich partii najczęściej są zdania, że odpowiedzialność za katastrofę ponosi zarówno strona polska, jak i rosyjska. Warto jednak zauważyć, że w elektoratach PiS i PSL widać większą skłonność do obciążania winą strony rosyjskiej, natomiast wyborcy SLD i PO częściej wskazują na błędy strony polskiej.

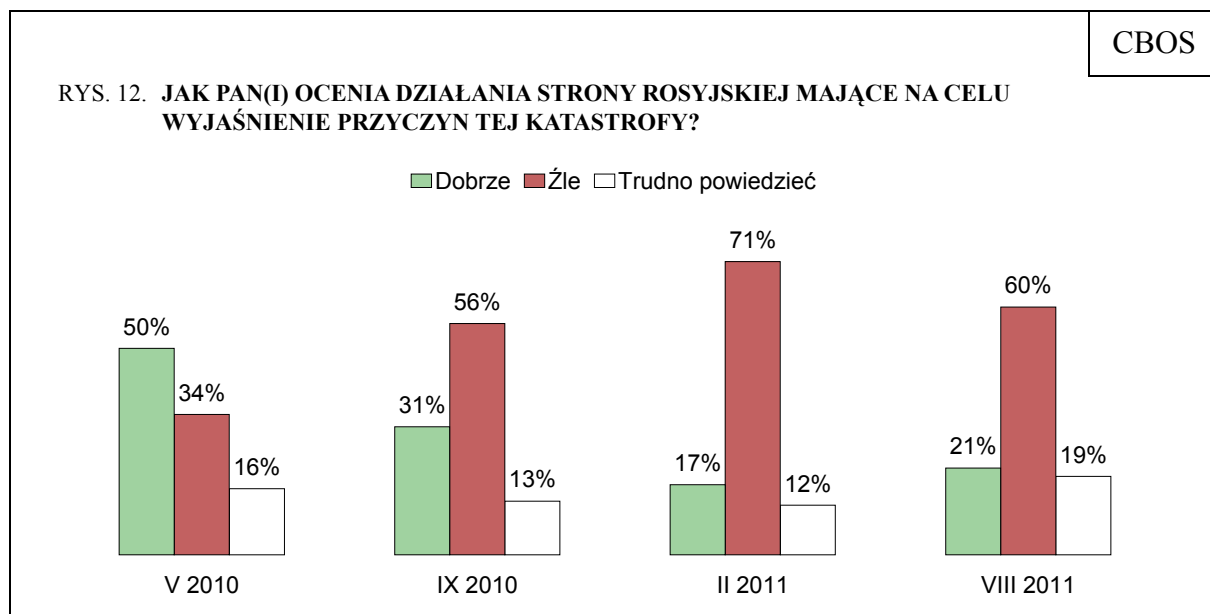
Tabela 7

Potencjalne elektoraty	Czy w świetle tego, co wiadomo już o okolicznościach katastrofy pod Smoleńskiem, Pana(i) zdaniem, odpowiedzialność za katastrofę w większym stopniu obciąża:			
	stronę polską	stronę rosyjską	w równym stopniu stronę polską, co stronę rosyjską	Trudno powiedzieć
	w procentach			
PO	24	9	59	9
PSL	9	32	48	10
PiS	6	29	54	11
SLD	17	8	67	8
Trudno powiedzieć	9	17	51	32
Niezamierzający głosować	9	23	53	16

Polacy są bardzo krytyczni wobec działań strony rosyjskiej w sprawie wyjaśnienia katastrofy pod Smoleńskiem. Większość (60%) ocenia je negatywnie, a tylko co piąty (21%) wyraża się pozytywnie o ich działaniach.

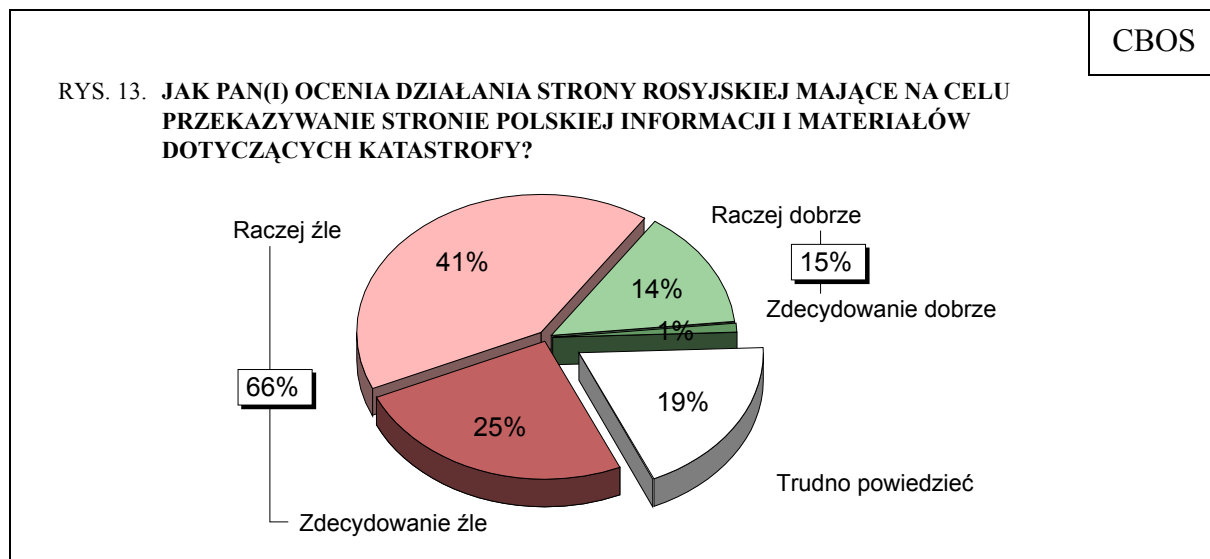

Tylko pierwsza faza działań podejmowanych przez Rosjan zaraz po katastrofie była oceniana dobrze przez opinię publiczną w Polsce. Najwyższy odsetek głosów krytycznych odnotowaliśmy na początku bieżącego roku tuż po publikacji raportu MAK pomijającego błędy rosyjskich kontrolerów lotu i stan lotniska.

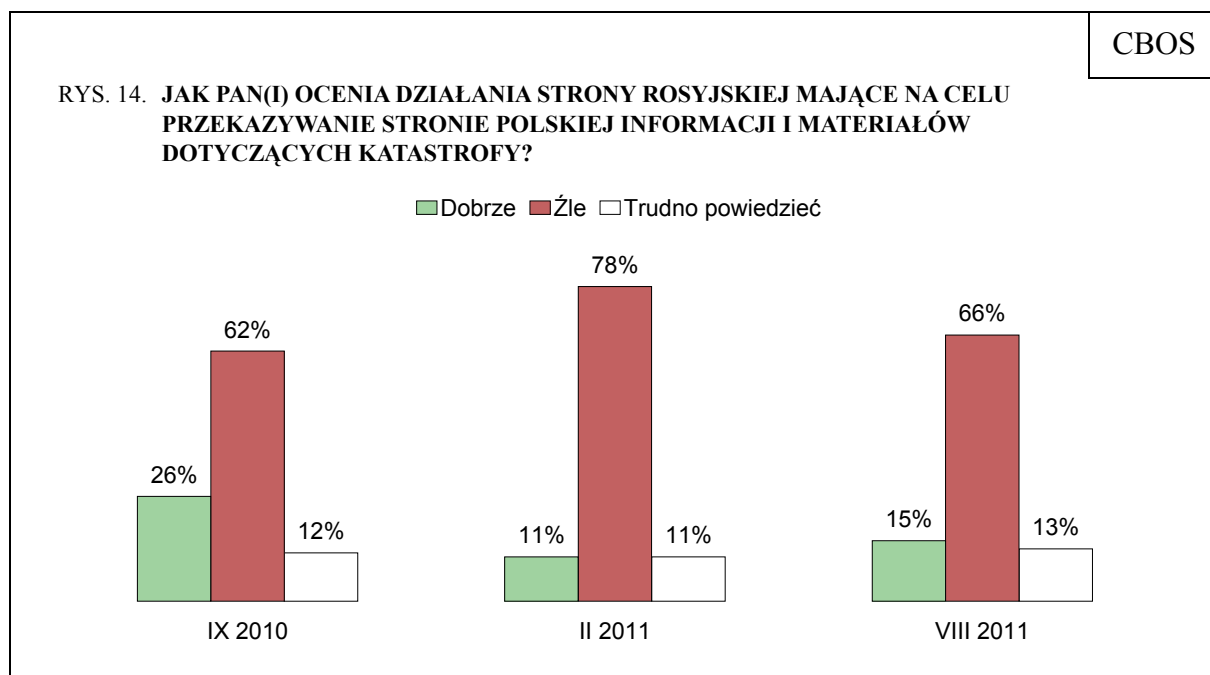

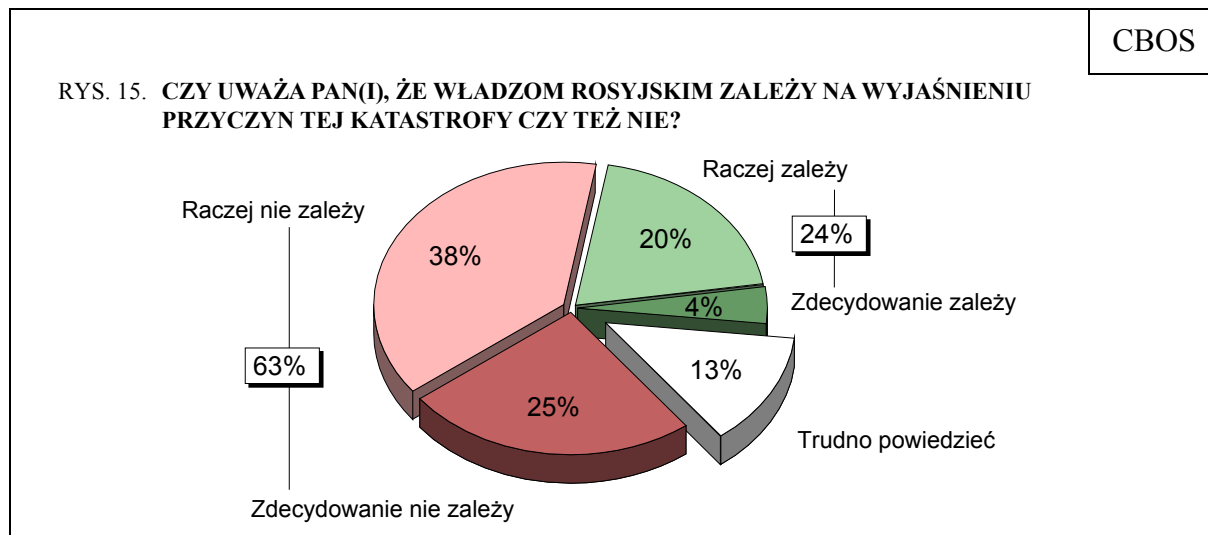
Jeszcze bardziej negatywnie oceniana jest współpraca w prowadzonym śledztwie. Dwie trzecie badanych (66%) uważa, że strona rosyjska nie przekazuje lub zwleka z przekazaniem ważnych materiałów dotyczących katastrofy stronie polskiej. Tylko 15% jest zdania, że wszystko w tej sprawie przebiega prawidłowo.

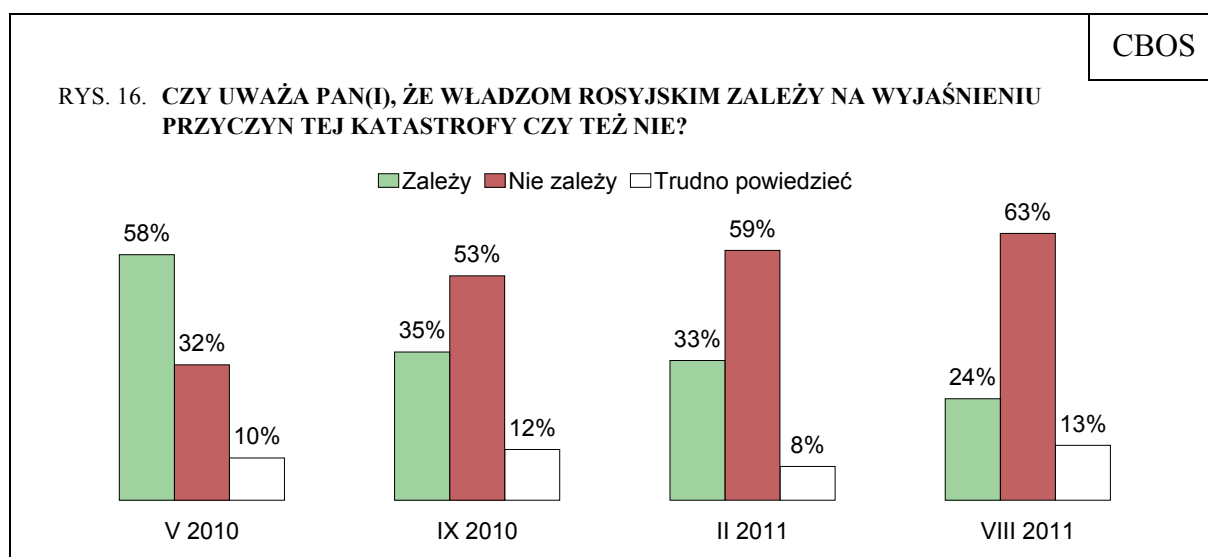
Oceny respondentów w tym zakresie były najbardziej krytyczne w lutym, po publikacji raportu MAK. Wówczas ponad trzy czwarte ankietowanych (78%) negatywnie oceniali gotowość strony rosyjskiej do współpracy z odpowiednimi czynnikami w Polsce. Obecnie odsetek głosów krytycznych jest nieco niższy.

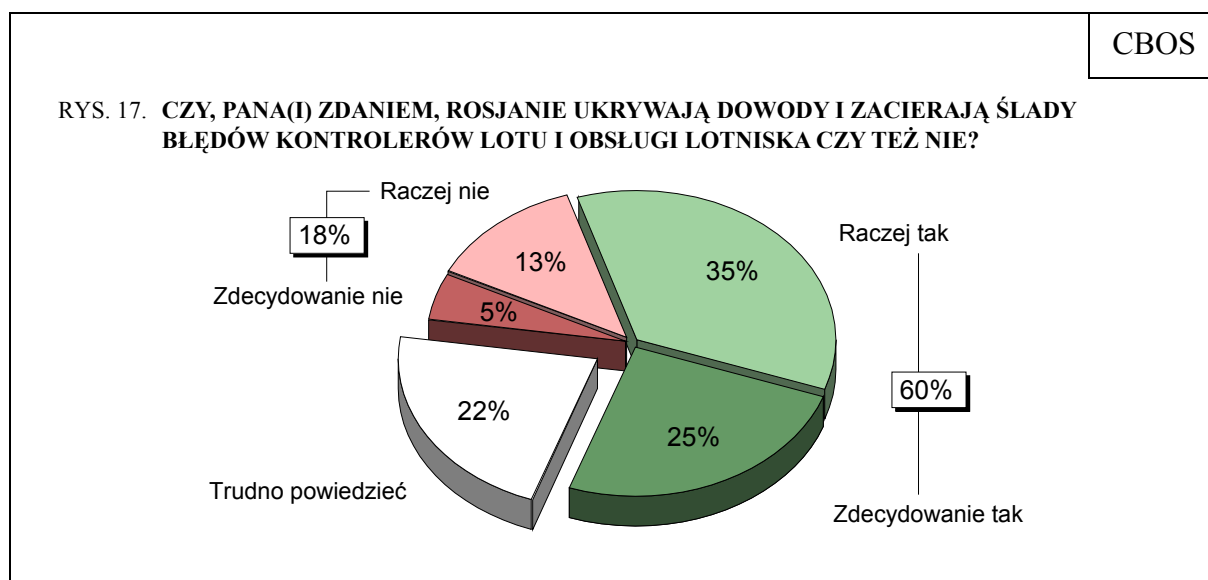
Niespełna dwie trzecie Polaków (63%) uważa, że władzom rosyjskim nie zależy na wyjaśnieniu wszystkich okoliczności i przyczyn tej katastrofy. Jedna czwarta ankietowanych wierzy w dobre intencje strony rosyjskiej (24%).

Polacy coraz wyraźniej dostrzegają, że władze rosyjskie prowadzą w tej sprawie jakąś grę, a ich zachowania są w większym stopniu wypadkową stanu stosunków między Polską a Rosją, niż wynikają z potrzeb śledztwa. Bezpośrednio po katastrofie, po współczujących gestach premiera Władimira Putina oraz przyjaznej postawie zwykłych Rosjan, ankietowani byli przekonani, że władzom rosyjskim zależy na wyjaśnieniu przyczyn katastrofy. Ale już we wrześniu ubiegłego roku, kiedy znane były zachowania członków rosyjskiej komisji wobec postulatów strony polskiej, ponad połowa ankietowanych przestała wierzyć w dobre intencje władz rosyjskich. Od tego czasu przekonanie to się pogłębia.

Niezabezpieczenie przez wiele miesięcy wraku samolotu, czy brak kaset z nagraniami rozmów z wieży kontroli lotów – kluczowego dowodu w tej sprawie, przyczyniły się zapewne do tego, że większość Polaków jest przekonana, iż Rosjanie ukrywają dowody, zacierają ślady błędów kontrolerów lotów i nieprawidłowości w pracy obsługi lotniska (60%). Tylko niespełna jedna piąta badanych (24%) jest przekonana, że tak się nie dzieje.

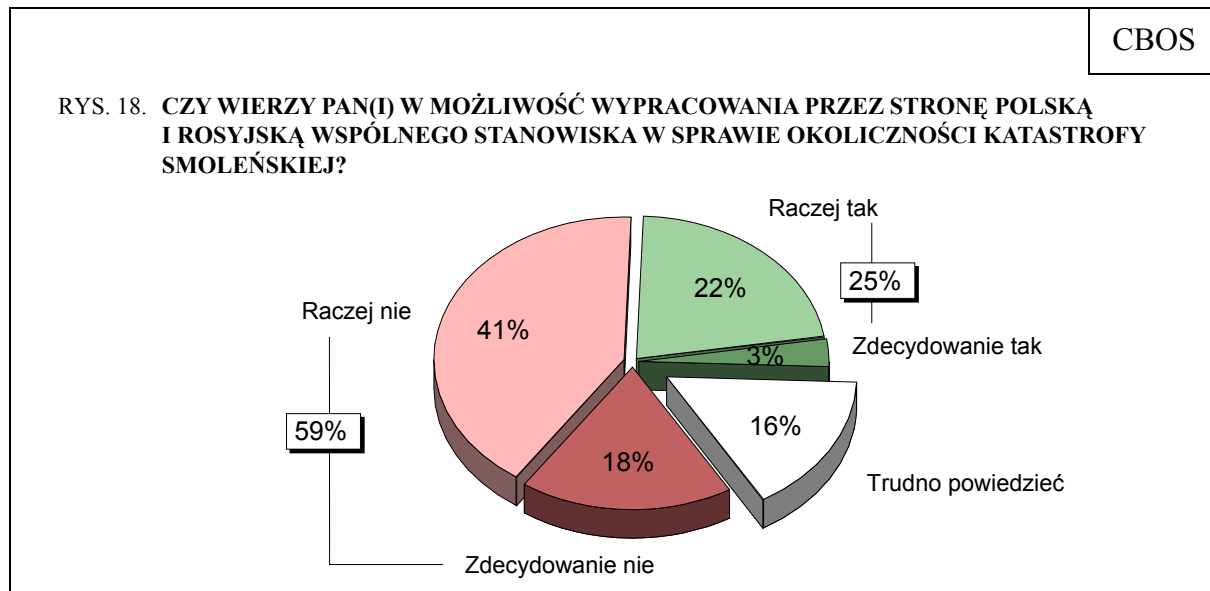

W dobrą wolę strony rosyjskiej najczęściej nie wierzą wyborcy PiS. Aż 83% spośród nich jest zdania, że Rosjanie ukrywają dowody i zacierają ślady błędów. Pogląd ten podziela także połowa zwolenników PO (51%), jednocześnie prawie jedna trzecia z nich uważa, że Rosjanie w tej sprawie zachowują wszelkie standardy (30%).

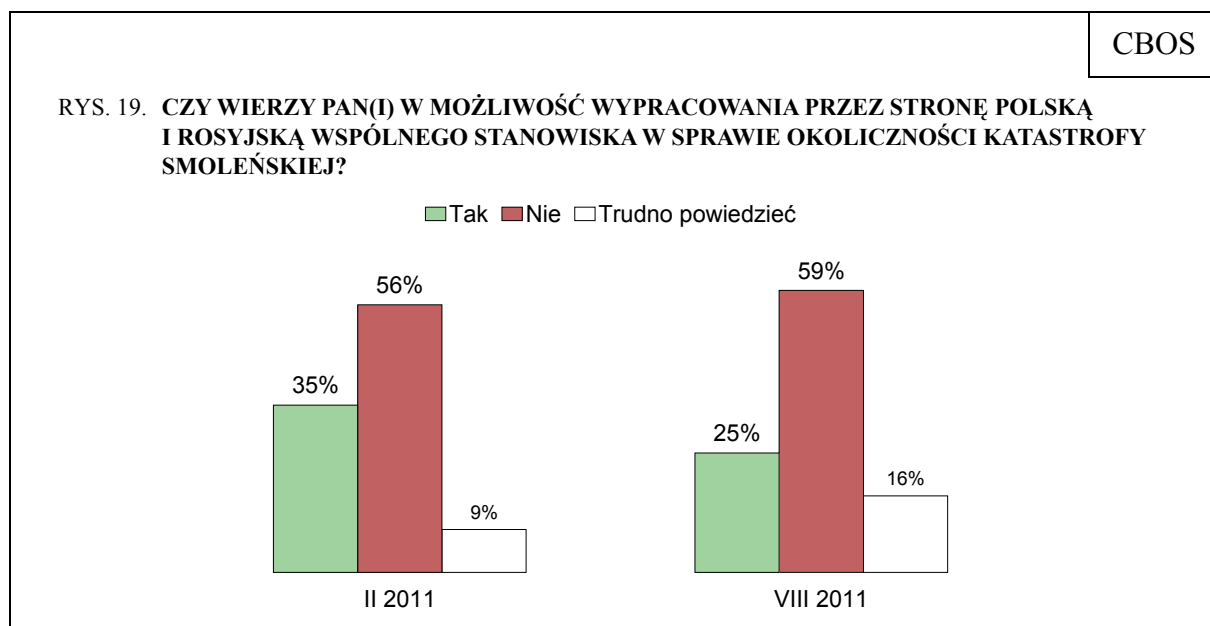
Tabela 8

Potencjalne elektoraty	Czy, Pana(i) zdaniem, Rosjanie ukrywają dowody i zacierają ślady błędów kontrolerów lotu i obsługi lotniska czy też nie?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PiS	83	4	13
SLD	67	19	14
PSL	60	10	31
PO	51	30	18
Trudno powiedzieć	55	13	32
Niezamierzający głosować	61	16	23

W sumie ponad połowa ankietowanych (59%) jest zdania, że nie widać możliwości wypracowania przez stronę polską i rosyjską wspólnego stanowiska w sprawie wydarzeń z 10 kwietnia. Co czwarty (25%) ankietowany uznaje to za możliwe.

W porównaniu z ocenami z początku roku minimalnie wzrósł odsetek osób negujących możliwość wypracowania wspólnego stanowiska (wzrost o 3 punkty), a wyraźnie spadła liczba tych, którzy w taką możliwość wierzą (spadek o 10 punktów).

We wszystkich elektoratach w mniejszym lub większym stopniu przeważa pesymizm co do możliwości uzgodnienia wspólnej wersji wydarzeń. Relatywnie więcej optymizmu w tej sprawie wykazują wyborcy SLD oraz PO. W możliwość taką najczęściej nie wierzą zdeklarowani zwolennicy PiS.

Tabela 9

Potencjalne elektoraty	Czy wierzy Pan(i) w możliwość wypracowania przez stronę polską i rosyjską wspólnego stanowiska w sprawie okoliczności katastrofy smoleńskiej?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
SLD	39	46	15
PO	37	54	9
PSL	21	60	19
PiS	15	75	11
Trudno powiedzieć	22	50	28
Niezamierzający głosować	20	63	17

Polacy uważają, że główne przyczyny katastrofy polskiego samolotu pod Smoleńskiem to przede wszystkim nieprzystosowanie lotniska do przyjmowania samolotów przy złych warunkach atmosferycznych, a także błędne informacje z wieży kontroli lotów o tym, że samolot znajduje się na właściwym kursie i ścieżce lądowania. Istotne czynniki, na które także wskazują badani, to mniej lub bardziej ukryta presja na pilotów, by wylądowali bez względu na istniejące warunki atmosferyczne oraz nieprawidłowe ustalenie wysokości lotu, co z jednej strony wynikało z błędu załogi, posługującej się wysokościomierzem radiowym, a nie barycznym, a z drugiej z faktu, że błąd ten nie został skorygowany z ziemi i wieża kontroli lotów zbyt późno wydała komendę „horyzont”.

Raport rządowej komisji pracującej pod przewodnictwem ministra Jerzego Millera usatysfakcjonował niewielu, choć – w odróżnieniu od styczniowego raportu MAK – został przyjęty ze spokojem. Można sądzić, że formalny i fachowy język raportu sprawił, że dla wielu Polaków stał się zbyt trudny w odbiorze. Świadczy o tym wyraźne zróżnicowanie ocen ze względu na poziom wykształcenia. Ponieważ jego konkluzje były dla dużej części badanych niezrozumiałe lub niejasne, wydaje się, że pozostali oni przy wcześniej utrwalonych opiniach.

Ustalenia komisji Millera napotkały zatem z jednej strony barierę odbioru, z drugiej barierę uprzedzenia. Już w lutym, na kilka miesięcy przed publikacją rządowego raportu, jedna trzecia badanych twierdziła, że z pewnością nie będzie on ich satysfakcjonował. Uprzedzenie to wynikało z niebywalej polityzacji tego tragicznego wydarzenia i z faktu wykorzystywania go jako pola walki politycznej. Związane z żałobą narodową zbiorowe emocje, dla wielu nieoczekiwanie, „upolityczniły się”. Zapewne ostateczny wybuch tych emocji w lipcu i sierpniu 2010 roku przed Pałacem Prezydenckim na Krakowskim Przedmieściu, a z drugiej strony reakcje na ten wybuch, sprawiły, że wyjaśnienie przyczyn katastrofy stało się przede wszystkim sprawą polityczną a nie kwestią poznawczą. Dlatego też o ocenach w tej sprawie ciągle w dużym stopniu przesądzają polityczne emocje, a nie racjonalne argumenty.

Polityczny charakter tego wydarzenia wzmocnił też późniejszy raport MAK i ogólna postawa władz rosyjskich. Wydaje się, że Polacy dostrzegli rozbieżność między składanymi oficjalnie deklaracjami a faktycznymi zachowaniami Rosjan. Zapewne dlatego oceny działań strony rosyjskiej są tak bardzo krytyczne. Dwie trzecie Polaków uważa, że władzom rosyjskim nie zależy na wyjaśnieniu wszystkich okoliczności i przyczyn tej katastrofy, a ponad połowa jest przekonana, że Rosjanie ukrywali dowody i zacierali ślady błędów kontrolerów lotów i nieprawidłowości w pracy obsługi lotniska.

Działania rządu w tej sprawie, a także raport ministra Millera zostały pozytywnie ocenione przez zwolenników urzędującego gabinetu oraz przez wyborców partii tworzących koalicję rządową, choć nawet wśród nich mniejszość stanowią ci, którzy sądzą, że rząd zrobił w tej sprawie wszystko, co możliwe. Pozostali, w tym tzw. milcząca większość, krytycznie oceniają zarówno działania rządu, jak i sam raport. Zdecydowanie najbardziej krytyczni pozostają w tych kwestiach przeciwnicy rządu, a spośród elektoratów partyjnych – zwolennicy PiS, których zapewne żadne działania rządu Donalda Tuska w tej sprawie nie będą w stanie zadowolić.

Opracował
Krzysztof PANKOWSKI

A N E K S

Tabela 1

		Jak ocenia Pan(i) dotychczasowe działania polskiego rządu w sprawie wyjaśnienia przyczyn i okoliczności katastrofy pod Smoleńskiem?				Liczba osób
		Rząd zrobił w tej sprawie wszystko, co możliwe	Rząd wiele zrobił w tej sprawie, ale dopuścił się też wielu zaniedbań	Tak naprawdę rząd zaniechał wszelkich możliwości rzetelnego wyjaśnienia tej katastrofy	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		17	47	23	13	1041
Płeć	Mężczyźni	19	48	24	9	493
	Kobiety	15	46	22	17	547
Wiek	18-24 lata	23	54	11	13	136
	25-34	16	52	18	14	205
	35-44	12	51	22	14	169
	45-54	14	50	24	11	145
	55-64	16	47	26	10	192
	65 lat i więcej	20	28	34	18	194
Miejsce zamieszkania	Wieś	10	48	26	17	389
	Miasto do 20 tys.	21	44	26	10	138
	20-100 tys.	16	49	22	13	198
	101-500 tys.	24	44	23	10	174
	501 tys. i więcej mieszk.	25	46	15	14	141
Wykształcenie	Podstawowe	13	37	31	18	244
	Zasadnicze zawodowe	13	46	30	11	244
	Średnie	18	51	20	11	359
	Wyższe	25	51	10	15	193
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	26	42	14	17	93
	Średni personel, technicy	17	55	13	15	45
	Pracownicy adm.-biurowi	18	52	13	17	63
	Pracownicy usług	15	53	26	7	61
	Robotnicy wykwalifikowani	8	57	28	8	122
	Robotnicy niewykwalifik.	16	45	27	11	50
	Rolnicy	7	44	31	18	57
	Pracujący na własny rach.	14	50	16	19	44
Bierni zawodowo	Renciści	13	48	25	14	83
	Emeryci	17	34	33	15	229
	Uczniowie i studenci	27	57	5	11	80
	Bezrobotni	19	47	20	14	63
	Gospodynie domowe i inni	25	44	22	10	50
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	18	50	20	12	125
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	18	51	17	14	89
	sekt. pryw. poza rolnict.	14	53	21	12	250
	prywatnym gosp. rolnym	9	42	32	17	55
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	10	57	24	10	167
	501-750	11	44	28	17	137
	751-1000	14	49	25	12	136
	1001-1500	19	50	20	11	147
	Powyżej 1500 zł	26	50	13	11	184
Ocena własnych war. mater.	Złe	8	47	33	12	176
	Średnie	15	44	26	15	462
	Dobre	23	49	15	12	402
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	11	44	28	16	52
	Raz w tygodniu	14	45	29	13	481
	1-2 razy w miesiącu	17	53	16	14	164
	Kilka razy w roku	24	49	14	13	224
	W ogóle nie uczestniczy	19	43	24	14	120
Poglądy polityczne	Lewica	26	45	18	11	145
	Centrum	18	55	16	11	346
	Prawica	16	47	29	9	338
	Trudno powiedzieć	11	33	30	26	212

Tabela 2

		Niedawno komisja rządowa, działająca pod przewodnictwem ministra Jerzego Millera przedstawiła raport dotyczący katastrofy lotniczej pod Smoleńskiem. Jak ocenia Pan(i) ten raport? Czy jest on:			Liczba osób
		rzetelny - uwzględniono w nim wszystkie ważne okoliczności katastrofy	nierzetelny - nie uwzględniono w nim wszystkich ważnych okoliczności katastrofy	Trudno powiedzieć / nie słyszałem(a)m o tym raporcie	
		%	%	%	
Ogółem		30	41	29	1037
Płeć	Mężczyźni	35	40	25	492
	Kobiety	25	42	33	546
Wiek	18-24 lata	21	43	36	137
	25-34	33	35	33	205
	35-44	33	39	27	168
	45-54	30	45	25	144
	55-64	33	43	24	192
	65 lat i więcej	27	44	29	192
Miejsce zamieszkania	Wieś	24	45	30	390
	Miasto do 20 tys.	29	46	25	138
	20-100 tys.	29	40	31	196
	101-500 tys.	36	37	27	173
	501 tys. i więcej mieszk.	40	32	28	141
Wykształcenie	Podstawowe	17	47	35	243
	Zasadnicze zawodowe	26	53	22	244
	Średnie	33	39	29	358
	Wyższe	46	24	30	194
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	44	22	35	94
	Średni personel, technicy	41	22	37	46
	Pracownicy adm.-biurowi	36	35	29	63
	Pracownicy usług	22	55	23	61
	Robotnicy wykwalifikowani	27	49	24	120
	Robotnicy niewykwalifik.	21	54	25	50
	Rolnicy	19	46	35	57
	Pracujący na własny rach.	53	24	23	44
Bierni zawodowo	Renciści	29	47	24	83
	Emeryci	29	45	26	227
	Uczniowie i studenci	27	39	34	80
	Bezrobotni	22	44	34	61
	Gospodynie domowe i inni	25	38	37	50
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	33	33	34	124
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	36	38	26	90
	sekt. pryw. poza rolnict.	34	40	26	250
	prywatnym gosp. rolnym	24	43	33	55
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	27	51	22	166
	501-750	20	49	31	135
	751-1000	29	43	27	136
	1001-1500	36	34	30	145
	Powyżej 1500 zł	46	29	25	185
Ocena własnych war. mater.	Złe	21	53	26	175
	Średnie	27	44	29	463
	Dobre	37	33	30	400
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	21	47	32	53
	Raz w tygodniu	25	47	28	478
	1-2 razy w miesiącu	32	38	30	163
	Kilka razy w roku	39	33	28	226
	W ogóle nie uczestniczy	34	35	32	117
Poglądy polityczne	Lewica	44	33	23	146
	Centrum	28	42	30	346
	Prawica	34	43	22	337
	Trudno powiedzieć	17	41	42	209

Tabela 3

		Czy w świetle tego, co już wiadomo o okolicznościach katastrofy pod Smoleńskiem, Pana(i) zdaniem, odpowiedzialność za katastrofę w większym stopniu obciąża:				Liczba osób
		stronę polską	stronę rosyjską	W równym stopniu stronę polską, co stronę rosyjską	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	
Ogółem		13	19	54	14	1038
Płeć	Mężczyźni	18	18	55	9	495
	Kobiety	8	20	53	20	544
Wiek	18-24 lata	10	24	49	17	137
	25-34	13	22	58	7	205
	35-44	15	15	55	14	169
	45-54	13	17	53	17	144
	55-64	11	20	57	12	191
	65 lat i więcej	13	15	51	21	192
Miejsce zamieszkania	Wieś	8	24	52	16	391
	Miasto do 20 tys.	17	16	56	11	137
	20-100 tys.	11	19	56	15	194
	101-500 tys.	15	17	56	12	176
	501 tys. i więcej mieszk.	20	10	55	15	140
Wykształcenie	Podstawowe	4	25	48	23	246
	Zasadnicze zawodowe	11	21	59	8	243
	Średnie	15	17	55	13	358
	Wyższe	20	12	53	14	191
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	14	12	57	17	91
	Średni personel, technicy	26	9	51	15	45
	Pracownicy adm.-biurowi	22	21	43	14	62
	Pracownicy usług	12	25	59	5	61
	Robotnicy wykwalifikowani	14	17	64	5	122
	Robotnicy niewykwalifik.	4	24	62	10	52
	Rolnicy	4	28	51	17	58
	Pracujący na własny rach.	23	15	56	6	44
Bierni zawodowo	Renciści	8	27	46	19	83
	Emeryci	14	14	55	17	226
	Uczniowie i studenci	10	20	51	19	80
	Bezrobotni	3	21	58	18	62
	Gospodynie domowe i inni	15	23	43	19	51
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	17	13	57	13	123
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	23	14	56	8	89
	sekt. pryw. poza rolnict.	13	20	58	9	249
	prywatnym gosp. rolnym	7	25	49	19	56
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	11	24	53	11	166
	501-750	12	22	50	16	138
	751-1000	7	21	57	15	136
	1001-1500	17	13	59	10	145
	Powyżej 1500 zł	21	14	56	9	183
Ocena własnych war. mater.	Złe	8	22	53	16	176
	Średnie	12	20	53	16	464
	Dobre	16	16	56	12	398
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	6	22	40	32	52
	Raz w tygodniu	11	22	53	14	478
	1-2 razy w miesiącu	7	22	57	14	164
	Kilka razy w roku	16	13	59	12	224
	W ogóle nie uczestniczy	23	10	53	14	120
Poglądy polityczne	Lewica	23	15	56	7	144
	Centrum	11	21	58	11	344
	Prawica	12	20	57	12	336
	Trudno powiedzieć	10	17	43	29	214

Tabela 4

		Jak Pan(i) ocenia działania strony rosyjskiej mające na celu wyjaśnienie przyczyn tej katastrofy?			Liczba osób
		Dobrze	Źle	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		21	60	19	1042
Płeć	Mężczyźni	23	63	14	496
	Kobiety	19	58	23	546
Wiek	18-24 lata	22	52	25	138
	25-34	24	63	13	205
	35-44	19	66	16	170
	45-54	17	64	19	144
	55-64	22	61	17	192
	65 lat i więcej	19	56	25	191
Miejsce zamieszkania	Wieś	17	64	19	392
	Miasto do 20 tys.	18	62	20	138
	20-100 tys.	17	61	22	195
	101-500 tys.	28	57	15	175
	501 tys. i więcej mieszk.	31	50	19	141
Wykształcenie	Podstawowe	13	61	27	246
	Zasadnicze zawodowe	21	65	15	243
	Średnie	20	63	17	361
	Wyższe	33	49	18	192
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	31	50	19	92
	Średni personel, technicy	20	63	16	46
	Pracownicy adm.-biurowi	27	54	19	63
	Pracownicy usług	18	68	14	61
	Robotnicy wykwalifikowani	15	74	12	123
	Robotnicy niewykwalifik.	25	61	14	52
	Rolnicy	17	60	23	58
	Pracujący na własny rach.	25	59	16	44
Bierni zawodowo	Renciści	13	66	22	83
	Emeryci	20	58	22	226
	Uczniowie i studenci	25	51	24	80
	Bezrobotni	15	60	24	63
	Gospodynie domowe i inni	26	61	13	51
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	22	62	17	126
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	26	59	15	89
	sekt. pryw. poza rolnict.	20	65	14	250
	prywatnym gosp. rolnym	19	57	25	56
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	21	65	14	167
	501-750	15	67	18	138
	751-1000	19	61	21	136
	1001-1500	21	62	16	145
	Powyżej 1500 zł	31	53	17	183
Ocena własnych war. mater.	Źłe	12	71	16	178
	Średnie	17	61	22	465
	Dobre	29	54	16	400
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	5	67	28	52
	Raz w tygodniu	18	65	17	479
	1-2 razy w miesiącu	17	61	22	164
	Kilka razy w roku	28	52	20	225
	W ogóle nie uczestniczy	29	54	17	121
Poglądy polityczne	Lewica	33	54	14	146
	Centrum	24	62	15	344
	Prawica	18	67	14	338
	Trudno powiedzieć	12	52	36	214

Tabela 5

		Czy uważa Pan(i), że władzom rosyjskim zależy na wyjaśnieniu przyczyn tej katastrofy czy też nie?			Liczba osób
		Zależy	Nie zależy	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		24	63	13	1042
Płeć	Mężczyźni	25	66	9	497
	Kobiety	24	60	16	545
Wiek	18-24 lata	17	65	18	138
	25-34	24	66	10	205
	35-44	25	65	10	170
	45-54	26	63	11	144
	55-64	25	64	10	192
	65 lat i więcej	27	55	17	191
Miejsce zamieszkania	Wieś	19	67	14	392
	Miasto do 20 tys.	23	65	12	138
	20-100 tys.	24	63	13	196
	101-500 tys.	28	60	12	175
	501 tys. i więcej mieszk.	36	54	11	141
Wykształcenie	Podstawowe	17	66	18	246
	Zasadnicze zawodowe	23	69	8	243
	Średnie	25	62	12	361
	Wyższe	35	53	13	192
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	36	52	13	92
	Średni personel, technicy	27	64	8	46
	Pracownicy adm.-biurowi	32	58	10	63
	Pracownicy usług	24	71	5	61
	Robotnicy wykwalifikowani	15	78	7	123
	Robotnicy niewykwalifik.	30	66	4	52
	Rolnicy	11	71	18	58
	Pracujący na własny rach.	26	64	10	44
Bierni zawodowo	Renciści	21	64	16	83
	Emeryci	27	57	16	226
	Uczniowie i studenci	16	63	21	80
	Bezrobotni	24	60	15	62
	Gospodynie domowe i inni	31	58	10	51
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	26	66	8	126
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	27	63	10	89
	sekt. prywat. poza rolnict.	24	69	7	250
	prywatnym gosp. rolnym	12	67	21	56
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	24	68	8	166
	501-750	21	70	9	138
	751-1000	19	69	12	136
	1001-1500	27	62	11	145
	Powyżej 1500 zł	34	55	11	183
Ocena własnych war. mater.	Złe	19	72	9	177
	Średnie	22	64	14	465
	Dobre	30	58	12	400
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	11	66	23	52
	Raz w tygodniu	23	66	11	479
	1-2 razy w miesiącu	25	63	13	164
	Kilka razy w roku	28	59	12	225
	W ogóle nie uczestniczy	29	57	14	121
Poglądy polityczne	Lewica	39	55	7	145
	Centrum	24	65	11	343
	Prawica	23	67	10	338
	Trudno powiedzieć	18	58	24	215

Tabela 6

		Czy, Pana(i) zdaniem, Rosjanie ukrywają dowody i zacierają ślady błędów kontrolerów lotu i obsługi lotniska czy też nie?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		60	18	22	1038
Płeć	Mężczyźni	66	18	16	494
	Kobiety	56	17	27	544
Wiek	18-24 lata	54	24	22	137
	25-34	64	20	17	204
	35-44	64	16	20	170
	45-54	68	13	18	144
	55-64	64	16	20	192
	65 lat i więcej	50	17	33	191
Miejsce zamieszkania	Wieś	65	12	23	392
	Miasto do 20 tys.	64	14	21	137
	20-100 tys.	55	20	25	195
	101-500 tys.	61	22	17	175
	501 tys. i więcej mieszk.	53	28	19	139
Wykształcenie	Podstawowe	56	16	28	246
	Zasadnicze zawodowe	72	12	17	243
	Średnie	60	18	22	359
	Wyższe	53	27	20	190
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	48	33	19	91
	Średni personel, technicy	66	22	12	46
	Pracownicy adm.-biurowi	57	16	26	63
	Pracownicy usług	79	5	16	61
	Robotnicy wykwalifikowani	73	10	17	123
	Robotnicy niewykwalifik.	74	16	10	52
	Rolnicy	68	8	24	58
	Pracujący na własny rach.	61	21	18	44
Bierni zawodowo	Renciści	57	16	27	83
	Emeryci	55	18	27	225
	Uczniowie i studenci	47	29	24	79
	Bezrobotni	58	15	27	62
	Gospodynie domowe i inni	62	21	17	51
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	65	17	18	124
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	68	14	18	89
	sekt. prywat. poza rolnict.	65	17	17	250
	prywatnym gosp. rolnym	67	10	24	56
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	72	14	15	166
	501-750	65	11	24	138
	751-1000	61	16	23	136
	1001-1500	56	19	25	145
	Powyżej 1500 zł	58	27	15	181
Ocena własnych war. mater.	Złe	68	13	19	177
	Średnie	61	13	26	463
	Dobre	57	25	18	398
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	60	5	35	52
	Raz w tygodniu	63	16	21	478
	1-2 razy w miesiącu	64	17	20	164
	Kilka razy w roku	57	20	24	225
	W ogóle nie uczestniczy	55	28	17	120
Poglądy polityczne	Lewica	61	26	13	144
	Centrum	63	17	20	342
	Prawica	66	16	18	337
	Trudno powiedzieć	48	16	36	214